

संदर्भ ग्रंथ सूची

- 1) AGGARWAL J.C. LANDMARKS IN THE HISTORY OF MODERN INDIAN EDUCATION. Vikas Publishing House Pvt. Ltd., 1983.
- 2) BHARAT GYAN VIGYAN SAMITHI. PERSPECTIVES ACHIEVEMENTS, TASKS, ... AND DREAMS. (C-18 DDA (MIG) Flats, Saket, New Delhi, 110017.
- 3) BUCH M.B. SECOND SURVEY OF RESEARCH IN EDUCATION
Published at the Publication Department by the Secretary National Council of Educational Research and Training, New Delhi, 1978.
- 4) BUCH M.B. THIRD SURVEY OF RESEARCH IN EDUCATION
Published by New Delhi, 1978.
- 5) BUCH M.B. FOURTH SURVEY OF RESEARCH IN EDUCATION
Volume II (1983-88), New Delhi.
Published at the Publication Department by the Secretary, National Council of Educational Research on Training, New Delhi, 1991.
- 6) MOHANTY JAGANNATH ADULT AND NON FORMAL EDUCATION.
Deep and Deep Publications, New Delhi.
- ७] कुलकर्णी म. रा., अनौपचारिक शिक्षण, नूतन प्रकाशन, पुणे ३०,
फेाडे श. का. प्रथम आवृत्ती, १९९४, पृष्ठ संख्या १२७.

- ८] डांगे चंद्रकुमार "ॠ राष्ट्रीय प्रौढ शिक्षण १५ ते ३५ वयोगट"
नूतन प्रकाशन, पुणे ३०, प्रथम आवृत्ती १९७८,
पृष्ठ संख्या ९७.
- ९] चौधरी मधुकरराव "शिक्षण विचार" [निवडक भाषणांचा संग्रह]
[शिक्षणमंत्री]
सिंधू पब्लिकेशन्स प्रा. लि. मुंबई, १९७०
पृष्ठ संख्या ४८.
- १०] प्रा. देशपांडे "संशोधन पध्दती", यशवंतराव चव्हाण मुक्त
मुक्त विद्यापीठ, नाशिक, ०५
प्रथम आवृत्ती, १९९४, पा. नं. ३२
- ११] नाईक ज. पां. "अनौपचारिक शिक्षण" [काही पैलू]
इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ एज्युकेशन, पुणे,
प्रथमावृत्ती, ऑगस्ट १९७८, पृष्ठे १२८.
- १२] डॉ. नाईक चित्रा "आपले शिक्षण" भाग १, भाग २, भाग ३
संपादक/प्रकाशक - साक्षरता अभियान,
अनौपचारिक शिक्षण साधन केंद्र, महाराष्ट्र
इंडियन इन्स्टिट्यूट एज्युकेशन, पुणे.
- १३] डॉ. बापट मा. गो. "शैक्षणिक संशोधन", नूतन प्रकाशन, पुणे ३०
प्रथमावृत्ती, १९८९, पृष्ठ संख्या २०८.
- १४] डॉ. भिंताडे वि. रा. "शैक्षणिक संशोधन पध्दती"
नूतन प्रकाशन, पुणे ३०, प्रथमावृत्ती १९८०,
पृष्ठ संख्या १६८.

- १५] मुळे रा.शं., उमाठे वि.तु. "शैक्षणिक संशोधनाची मूलतत्त्वे"
 महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ,
 नागपूर, दुसरी आवृत्ती १९८७,
 पृष्ठ संख्या ४०५.
- १६] सोहोनी शं. कृ. "शैक्षणिक टीपाकोश"
 प्रकाशक सौ.सुधा शं. सोहोनी, पुणे ३०
 प्रथम आवृत्ती १९९३, पृष्ठ संख्या ६९६.
- १७] शिक्षण संक्रमण - महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक
 शिक्षण मंडळ, पुणे ४११०१०,
 जून १९९३ चा अंक, पृष्ठांक ३३.
- १८] शिंदोरी - [स्वयंसेवकासाठी हस्तपुस्तिका], नांदेड जिल्हा
 संपूर्ण साक्षरता अभियान पुस्तकमाला,
 पृष्ठ १ ले, १९९२, पृष्ठे ४४.

परिशिष्ट "अ"

शिक्षक प्रश्नावली

विनंती पत्र

श्री/श्रीमती

महोदय/महोदया,

श्रीमती विद्यापीठाच्या स्म. फिल. पदवीसाठी मी "सोलापूर शहर साक्षरता अभियानात शिक्षकांना सदर कार्य करताना येणा-या समस्यासंबंधी संशोधन करीत आहे, यासाठी आपल्या मदतीची जरूरी आहे. सोबतची प्रश्नावली आपण भरून द्यावी ही विनंती. आपण दिलेल्या माहितीचा इतरत्र कोठेही वापर केला जाणार नाही याची मी खात्री देते. प्रश्नावलीत भरून घेतलेली माहिती ही खाजगी स्वरूपात असेल. आपणाकडून येणा-या माहितीचा अभ्यास करून संबंधित विषयासंबंधी योजना आखणे शक्य होणार आहे. माझ्या या अभ्यास योजनेस आपले सहकार्य मिळेल अशी आशा आहे.

आपली विश्वासू,

[सौ. मठपती स्म. स्म.]

प्रश्नावली

शिक्षकाचे/शिक्षिकेचे नांव -

शाळेचे नांव -

पद - शैक्षणिक पात्रता -

अध्यापनाचा अनुभव वर्षे -

- १] साक्षरता अभियानांतर्गत निरक्षरांचा सव्हे करताना आपणास कोणकोणत्या अडचणी आल्या ?
१] २] ३] ४]
- २] निरक्षर सव्हे करताना त्या वार्डातील नगरसेवकांची मदत मिळाली का ?
होय / नाही.
- ३] निरक्षर सव्हे करताना त्या वार्डातील स्वयंसेवी संघटना/मंडळे यांची मदत मिळाली का ?
होय / नाही.
- ४] वार्डनिहाय समिती गठित केली होती काय ?
होय / नाही.
- ५] साक्षरता अभियान जनजागृती करण्यासाठी कोणकोणते प्रयत्न केलेत ?
१] २] ३] ४]
- ६] क्लाजध्या निर्मिती केली होती काय ?
होय / नाही.
- ७] क्लाजध्या घेऊन वार्डातून कार्यक्रम सादर करताना कोणकोणत्या अडचणी आल्या ?
१] २] ३] ४]
- ८] वातावरण निर्मिती साठी केलेल्या कार्यक्रमास लोकांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद होता का ?
होय / नाही.
- ९] साक्षरता अभियानांतर्गत शिक्षकांना दिलेला प्रशिक्षणाचा कालावधी पुरेसा होता काय ?
होय / नाही.

२२] साक्षरता वर्गात शिक्षिताना खालीलपैकी कोणकोणत्या साहित्याचा वापर केलात त्यासमोर बरोबर चिन्ह करा.

१] फॅनिल बोर्ड	२] आकाशवाणी	३] टेपरेकॉर्ड	४] प्रोजेक्टर
५] गणित संच	६] स्लाईड शो	७] कॅटरपिलर मुळाक्षरे	
८] दूरचित्रवाणी	९] अक्षर जुळवणी	१०] फलक	११] पाठ्यपुस्तके
१२] तक्ते	१३] तरंग चित्र	१४] अक्षर पट्ट्या	
१५] शब्दपट्ट्या	१६] नकाशा	१७] पृथ्वीचा गोल	
१८] वृत्तपत्रे	१९] भित्तिपत्रके		

२३] वरील साहित्याशिवाय काही नवीन साहित्य वापरून अध्यापन केले असेल तर त्याची नोंद करावी.

१]	२]	३]	४]

२४] आपण जर शाळा / समाजमंदिर येथे वर्ग घेत असाल तर तेथील सोयी संबंधी लिहा.

१] बैठक व्यवस्थेची सोय	आहे / नाही
२] फलक	आहे / नाही
३] दिवाबत्तीची सोय	आहे / नाही
४] पिण्याच्या पाण्याची सोय	आहे / नाही
५] ठिकाण हवेशीर व भरपूर प्रकाश येणारे आहे किंवा नाही.	
६] बाथस्न	आहे / नाही
७] फ्रिडांगण	आहे / नाही

२५] शैक्षणिक साहित्य ठेवण्यासाठी लाकडी/पत्र्याची पेटी मिळाली का ? होय / नाही

२६] साक्षरता वर्गासाठी वेळ देताना तुम्हांस कोणत्या अडचणी आल्या. ?

१]	२]	३]	४]

२७] शालेय कामकाज सांभाळून साक्षरता वर्ग चालविताना कोणत्या अडचणी आल्या ?

१]	२]	३]	४]

- २८] साक्षरता कामाचा परिणाम व्यावसायिक कामावर झाला आहे का ? होय / नाही
- २९] साक्षरता कामाचा परिणाम झाला असल्यास त्याचे स्वरूप विशद करा.
१] २] ३] ४]
- ३०] शालेय कामकाज वैयक्तिक कामे सांभाळून साक्षरता वर्ग नियमितपणे चालविता येतात का ? होय / नाही
- ३१] निरक्षर साक्षरता वर्गास पूर्णवेळ देऊ शकतात काय ? होय / नाही
- ३२] निरक्षरांच्या वैयक्तिक अडचणीमुळे तुमचा वर्ग चालविताना कोणत्या अडचणी आल्या ? त्याचे स्वरूप विशद करा.
१] २] ३] ४]
- ३३] निरक्षरांच्या साक्षरता वर्गास उपस्थित राहण्यासंबंधीच्या अडचणी कोणत्या ?
१] २] ३] ४]
- ३४] नियमित उपस्थिती पत्रक भरली जात होती काय ? होय / नाही
- ३५] प्रत्यक्ष साक्षरता वर्ग घेताना कोणत्या अडचणी आल्या ?
१] २] ३] ४]
- ३६] निरक्षर साक्षरता अभियानासंबंधी त्वयिनि जागृत होते का ? होय / नाही
- ३७] नवसाक्षराचे मूल्यमापन कशावरून केले ते सांगा ?
१] २] ३] ४]
- ३८] नवसाक्षराच्या मूल्यमापनाच्या नोंदी कशात केल्या ?
१] २] ३] ४]

परिशिष्ट "ब"

साक्षरता अभियानात कार्यरत असणा-या प्राथमिक शाळा

सोलापूर शहर साक्षरता अभियानात विभाग क्रमांक एक ते तीन मध्ये समाविष्ट
होणा-या शाळांची यादी

अ. क्र.	शाळेचे नाव	दिलेल्या प्रश्नावली	प्राप्त झालेल्या प्रश्नावली
१]	विकास विद्यालय	५	५
२]	वीरतपस्वी प्राथमिक शाळा	१५	६
३]	भारत विकास विद्यालय	२	२
४]	ह. शे. अणप्पा महाराज प्रा. शाळा	४	२
५]	बालोदयान विद्यालय	४	४
६]	इप्पाकायल प्राथमिक शाळा	२	२
७]	दयानंद मॉडेल स्कूल	२	२
८]	निर्मल विद्यालय	४	४
९]	जतकर मराठी विद्यालय	२	१
१०]	कन्नड मल्लिकार्जुन शाळा	२	१
११]	साईनाथ विद्यालय	२	-
१२]	ज्ञान विकास विद्यालय	३	२
१३]	हनुमान विद्यालय	१	१
१४]	महात्मा विद्यालय	१	१
१५]	जयभवानी प्रशाला	२	-
१६]	कन्नड वारद मड्डी	१	१
१७]	कन्नड चन्नबसवेश्वर	१	१

अ. क्र.	शाळेचे नांव	दिलेल्या प्रश्नावली	प्राप्त झालेल्या प्रश्नावली
१८]	मराठी मुले ३	२	-
१९]	तेलंगू मुले २	२	-
२०]	मराठी मुले २९	२	१
२१]	सिध्दार्थ विद्यालय	२	१
२२]	इक्बाल उर्दू प्राथमिक शाळा	-	-
२३]	मराठी मुले २	२	१
२४]	सिध्देश्वर बालक मंदिर	३	-
२५]	सिध्देश्वर मराठी विद्यालय	५	३
२६]	करंजकर विद्यालय	५	३
२७]	लोणी मराठी विद्यालय	३	२
२८]	त्रिंबकेश्वर विद्यालय	३	२
२९]	जीवन विकास विद्यालय	३	-
३०]	मराठी मुली १०	२	२
३१]	मराठी मुले १६	२	२
३२]	कन्नड मुले १	१	१
३३]	मराठी मुले ३२	२	२
३४]	मराठी मुली ५	२	२
३५]	मराठी मुली १६	२	२
३६]	मराठी मुले १३	-	-
३७]	उर्दू मुले ३	२	१
३८]	उर्दू मुली ४	-	-
३९]	कन्नड मुली २	२	१

अ. क्र.	शाळेचे नांव	दिलेल्या प्रश्नावली	प्राप्त झालेल्या प्रश्नावली
४०]	मराठी मुली ४	२	१
४१]	व्यंकटेश बालक मंदिर	३	-
४२]	महात्मा पुले प्राथ. शाळा	३	२
४३]	न्यू बसवेश्वर विद्यालय	२	२
४४]	भिमशंकर विद्यालय	२	१
४५]	एस. एस. बडदापुरे शाळा	२	२
४६]	आदर्श विद्यालय	५	१
४७]	ग. ल. कुलकर्णी शाळा	१	१
४८]	अस्मि प्राथमिक शाळा	२	१
४९]	भारत भूषण शाळा	१	१
५०]	व्ही. जी. देशपांडे	२	१
५१]	ज्ञान ज्योती विद्यालय	२	१
५२]	विज्ञान दीप विद्यालय	३	१
५३]	उर्दू मुले ५	३	२
५४]	मराठी मुले ८	४	२
५५]	ज्ञानोदय विद्यालय	४	२
५६]	राष्ट्रमाता इंदिरा प्राथ. शाळा	१०	५
५७]	मराठी बसवेश्वर प्राथ. शाळा	४	२
५८]	आंध्र भद्रावती मराठी विद्यालय	५	४
५९]	सर्वोदय विद्यालय	२	१
६०]	विवेकानंद विद्यालय	२	१

अ. क्र.	शाळेचे नांव	प्राप्तिलेल्या प्रश्नावली	प्राप्त झालेल्या प्रश्नावली
६१]	नारायण कुचन प्राथ. शाळा	६	२
६२]	संभाजीराव शिंदे प्रशाला	१०	४
६३]	तेलगू मुले १	२	१
६४]	तेलगू मुले ३	२	१
६५]	मराठी मुले १७	३	१
६६]	मराठी मुली ११	३	१
६७]	न्यू कस्तुरबा मराठी विद्यालय	२	१
६८]	गोपाळ विद्यालय	६	२
६९]	जवाहर विद्यालय	३	१
७०]	नीलकंठेश्वर मराठी शाळा	४	२
७१]	श्रीराम इंग्लीश स्कूल	३	-
७२]	कुचन इंग्लीश स्कूल	२	-
७३]	सोलापूर इंग्लीश स्कूल	-	-
७४]	ब रचभरे उर्दू प्राथ. शाळा	२	१
	एकूण	२१०	११२

परिशिष्ट "क"

मुलाखत प्रश्नावली

- १] सोलापूर शहर साक्षरता अभियानात आपण कोणत्या स्वस्त्याचे काम केले आहे ? [तज्ज्ञ मार्गदर्शक / वार्ड प्रमुख]
- २] सोलापूर शहर साक्षरता अभियानात आपण स्वेच्छेने काम करीत आहात का ?
- ३] साक्षरता अभियानात वातावरण निर्मिती करताना नगरसेवकांचे सहकार्य मिळाले का ?
- ४] वार्डातील इतर सहकारी शाळांनी साक्षरता अभियान कार्यात सहकार्य केले का ?
- ५] साक्षरता अभियान प्रशिक्षण कालावधी योग्य होता काय ?
- ६] साक्षरता अभियान समितीकडून साहित्य वाटप वेळेवर सर्वत्र मिळाले काय ?
- ७] प्रत्यक्ष साक्षरतेचे वर्ग चालू झाल्यानंतर आपणास दिसून आलेल्या गैरसोयीचे आपण निराकरण करण्याचा प्रयत्न केला का ?
- ८] दीर्घकालीन सुट्टीनंतर कांही ठिकाणी वर्ग बंद पडले होते ते पुन्हा चालू करताना कोणत्या अडचणी आल्या ?
- ९] साक्षरता अभियानाची जबाबदारी प्रामुख्याने प्राथमिक शिक्षकांवर टाकलेली आहे ती योग्य आहे का ?
- १०] नवसाक्षरासाठी साक्षरोत्तर कार्यक्रम निरंतर असणे आवश्यक आहे असे आपणास वाटते का ?

परिशिष्ट "ड"

मुलाखतीसाठी निवडलेल्या प्रतिसादकांची यादी

अ. क्र.	प्रतिसादकाचे नाव	शाळेचे नाव
१]	सौ. कुलकर्णी एस्. एस्.	ग. ल. कुलकर्णी विद्यालय, सोलापूर
२]	श्री साठे एस्. व्ही.	करंजकर विद्यालय सोलापूर
३]	श्री भुजंग व्ही. डी.	जडावबाई रामसुख चंडक प्रशाला, सोलापूर
४]	श्री पाटील एम्. आर	श्री सिध्देश्वर मराठी शाळा, सोलापूर
५]	श्री माटे जी. बी.	एस्. व्ही. सी. एस्. प्रशाला, सोलापूर
६]	श्री माने एस्. ए.	वडार प्राथमिक शाळा, सोलापूर
७]	श्री बमगोडे बी. डी.	महानगरपालिका कॅम्प शाळा, सोलापूर
८]	श्री बाळगी बी. बी.	विकास विद्यालय, सोलापूर
९]	श्री मडोळे व्ही. एस्.	आंध्र भद्रावती मराठी विद्यालय, सोलापूर
१०]	श्री रजपूत जी. बी.	बालोद्यान प्राथमिक विद्यालय, सोलापूर
११]	श्री स्वामी एस्. एस्.	चौडेश्वरी प्राथमिक विद्यालय, सोलापूर
१२]	श्री जगताप जे. एन्.	लोणी मराठी विद्यालय, सोलापूर
१३]	श्री माणिकशेट्टी व्ही. बी.	ह. भू. प. अण्णप्पा महाराज प्राथमिक शाळा, सोलापूर
१४]	सौ. उकरडे आर. एस्.	श्री वीरतपस्वी प्राथमिक शाळा, सोलापूर
१५]	श्री बडवणे एन्. आर.	म. न. पा. शाळा क्र. २, सोलापूर

परिशिष्ट "इ"

वर्ग निरीक्षण नोंद

सोलापूर शहर साक्षरता अभियानासाठी सोलापूर शहरातील वाडांची दहा भागात विभागणी केलेली आहे. संशोधिकेने संशोधनासाठी पहिल्या तीन भागाची निवड केलेली असून प्रत्येक भागातील प्रत्येकी पाच असे एकूण तीन विभागातील पंधरा वर्गचि निरीक्षण केलेले आहे.

- १] साक्षरता वर्गचि ठिकाणी सर्व सोयी-सुविधा उपलब्ध आहेत का ?
- २] साक्षरता साहित्य सर्वकिडे उपलब्ध आहे का ?
- ३] निरक्षरांची वर्गातील उपस्थितीची स्थिती.
- ४] निरक्षरांची नियमित उपस्थितीपत्रके भरली जातात का ?
- ५] शैक्षणिक साहित्याचा वापर होतो किंवा नाही.
- ६] स्वयंसेवकाचे प्रशिक्षण झालेले आहे का ?
- ७] निरक्षरांचे थोडक्यात मूल्यमापन.
